

ТІЛ ТАРИХЫ ЖӘНЕ ҚҰРЫЛЫМЫ

АЛИ АҚАР

(Muğla)

ŞİMDİKİ ZAMANIN KULLANIMI BAKIMINDAN MUĞLA AĞZI İLE TÜRK LEHÇELERİ ARASINDAKİ PARALELLİKLER

Автор мақалада Муғла говорындағы осы шақтың қолданылу түрлері мен жіктелу формаларының түрік тектес халықтар тілдеріндегі параллельдіктерін көрсетуге тырысқан.

Автор в статье попытался показать параллели использования настоящего времени и форм спряжения в говоре Муғле и в языках тюркоязычных народов.

GİRİŞ

Güney-Batı Anadolu ağızları içinde özel bir yeri olan Muğla ağızı ile ilgili olarak müstakil bir çalışma henüz yapılmış değildir. Muğla ağızı, daha çok bölge ağızları içinde ele alınarak değerlendirilmiştir. Ahmet Caferoğlu, 1941 yılında ilk baskısı yapılan *Anadolu Diyalektolojisi Üzerine Malzeme I* adlı eserinde Muğla ağızından iki örnek metin almıştır.¹⁴ Zeynep Korkmaz, *Güneybatı Anadolu Ağızları* adlı eserinde Muğla ve yöresinden 7 metin alarak bunları eserin fonetik inceleme bölümünde kullanmıştır.¹⁵ Ahmet Caferoğlu'nun 1962'de yayınlanan "Muğla Ağızı" adlı makalesinde, şimdiki zamanın Muğla ağızındaki özel çekimi üzerinde durulduktan sonra 17 metin, ağız özellikleri ile verilmiştir.¹⁶ A. Bican Ercilasun, Muğla ağızıyla ilgili olarak yazdığı bir makalede bölge ağızında kullanılan şimdiki zaman eklerinden örnekler vermiş ve yalnız olumsuz şekillerde kullanılan –yomaz yapısının etimolojisini yapmıştır.¹⁷ Nurettin Demir, Güney-batı Anadolu ağızlarındaki şimdiki zaman eklerinden biri olan –ik gelir'in yapısını incelerken Muğla ağızından derlenen metinleri esas almıştır.¹⁸ Bunların yanında

¹⁴ A. Caferoğlu, *Anadolu Diyalektolojisi Üzerine Malzeme I*, Ank. 1994 (2. Baskı), s. 137-138

¹⁵ Zeynep Korkmaz, *Güney*batı Anadolu Ağızları-(Fonetik) Sesbilgisi*, Ank. 1994 (2. Baskı), s. 94-102

¹⁶ A. Caferoğlu, "Muğla Ağızı" *TDAY Belleten-1962*, Ank. (2. Baskı), s. 107-130

¹⁷ A. Bican Ercilasun, "Muğla Ağızında Kullanılan Bir Şimdiki Zaman Şekli", *Şükrü Elçin Armağanı* (H.Ü.yay.) Ank., s. 261-262

¹⁸ Nurettin Demir "Güney-batı Anadolu Ağızlarında Kullanılan Şimdiki Zaman Eki –ik gelir", *Uluslar Arası Türk Dili Kongresi Bildirileri 1992* (26 Eylül-1 ekim 1992), Ank. 1996, s. 43-56

çeşitli üniversitelerde dar bölgeler (köy, bucak ve ilçe gibi) esas alınarak yüksek lisans ve bitirme tezleri yapılmıştır.¹⁹

TÜRKÇEDE ŞİMDİKİ ZAMAN ÇEKİMİ

Türk dilinde şimdiki zaman çekimi, değişik dönemlerde ve lehçelerde çok çeşitli yapı ve şekillerde yapılmıştır. Tarihi ve çağdaş lehçelerdeki şimdiki zaman şekilleri üzerine yapılan bir araştırmada altmıştan fazla farklı yapıda şekil karşımıza çıkmaktadır.²⁰ Bu farklılıklar daha çok fonetik değişimlerden kaynaklanmakta, esasen Türk dilinin bütün lehçe ve şivelerinde şimdiki zaman kavramı şekillerinin ortak bir dil mantığında birleştiği görülmektedir. Bu kadar farklı fonetik şeklin dört ana maddede birleştiği aynı araştırmada ortaya konmuştur.²¹

Göktürk ve Uygur metinlerinde şimdiki zamanın, geniş zaman ekleri ile karşılandığını görüyoruz.²² Karahanlı Türkçesi de bu yapıyı devam ettirmiştir.²³ Harezmi Türkçe'sinde şimdiki zaman, *ana fiil+zarf-fiil eki (-A, -I)+tur-ur+şahıs zamiri* biçiminde oluşturulmaktadır.²⁴ Tarihi Kıpçak Türkçesi metinlerinde *ana fiil+zarf fiil (-A)+dur* olarak karşımıza çıkıyor.²⁵ Eski Anadolu Türkçesinde şimdiki zaman formunu oluşturmuştur.²⁶

Anadolu ağızlarında şimdiki zamanın çekimi, genellikle Eski Anadolu Türkçesi döneminden itibaren şekillenmeye başlayan ve *yori-* fiilinin yardımcı fiil olarak kullanılmasıyla ortaya çıkan yapının çeşitli fonetik yansımalarıyla yapılmaktadır.²⁷

MUĞLA VE YÖRESİ AĞIZLARINDA ŞİMDİKİ ZAMAN ÇEKİMİ

Esas çalışma konumuz olan Muğla ve yöresi ağızlarında ise şimdiki zaman yapıları, Anadolu ağızları içinde özel bir yere sahiptir. Muğla bölgesi ağızlarında şimdiki zaman çekiminde zengin bir ağız tabakalaşmasına rastlıyoruz. Bölgede, bir yandan Eski Anadolu Türkçesi geleneğine bağlı olarak gelişen *yori-* şekilli yapılar, diğer taraftan Hazar ötesi Türkmen ve Kıpçak ağızlarındaki *yat-*, *dur-*, *otur-* gibi

¹⁹ Ali Akar, "Genel Özellikleriyle Muğla Ağızı", Osmanlı'nın 700. Yılında Muğla Sempozyumu, 6-7 Mayıs 1999 Muğla (Basılmamış Bildiri).

²⁰ Vahit Türk "Türkçe'de Şimdiki Zaman Kavramı, Çekimleri ve Ekleri", TDAY Belleten 1996, Ank., s. 291-340

²¹ Vahit Türk, a.g.m, s. 339

²² A. von Gabain, Eski Türkçenin grameri (Çev. Mehmet Akalın), Ank. 1988, s. 84

²³ Tarihi Türk Şiveleri, (Çev. Mehmet Akalın), Ank. 1984, s. 160

²⁴ a.g.e., s. 205

²⁵ a.g.e., s. 119

²⁶ Muharrem Ergin, Türk dil Bilgisi, İst. 1993 (20. Baskı), s. 280

²⁷ Tuncer Gülensoy "Anadolu Ağızlarında Şimdiki Zaman Eki", Türk Kültürü Araştırmaları (İbrahim Kafesoğlu Armağanı), Ank. 1985 s. 291

tasvir fiillerinin yardımcı fiil işlevinde kullanılmaya oluşturulan şimdiki zaman çekimleri karşımıza çıkmaktadır. Bu farklı çekimler, kuşkusuz buraya yerleşen değişik Türk oymakların iskan durumu ile yakından ilgilidir. Ağız araştırmalarında boy-ağız ilişkisi şimdiye kadar yeterince ortaya konulmadığından²⁸ meselenin bu yönüne temas edemeyeceğiz.

Muğla ve yöresi ağızlarında rastlanılan şimdiki zaman yapıları şunlardır :

1. *-yoru*

Muğla ağzında, yazı dilimizdeki şimdiki zaman ekiyle aynı şekilde gelişen biçimdir. Tarihi Türkiye Türkçesi metinlerinde gördüğümüz *-A yori-r* şimdiki zaman biçimi, Muğla bölgesi ağızlarında sondaki akıcı ünsüz *-r*'yi düşürmüş ve kelime dudak uyumuna girerek tek şekilli *-yoru* biçiminde ve yalnızca 3. tekil şahıslar için kullanılır olmuştur. Bu yapı, Fethiye'de, 3. tekil şahıslar için hemen hemen tek ve yaygın şimdiki zaman biçimi olarak karşımıza çıkar.

Uyduruyoru "uyduruyor" (K-1); *kalıyoru* "kalıyor" (K-1); *bakınıyoru* "bakınıyor" (K-1); *veriyor* "veriyor" (K-1); *oluyoru* "oluyor" (K-1); *geliyoru* "geliyor" (K-1); *doğuyoru* "doğuyor" (K-9)

Bölge ağzında, *-yoru* ile birlikte *-yo* şekli de kullanılmaktadır. *-yor* ekinin sonundaki akıcı ünsüz *-r* erimiş ve *-yo* şeklini almıştır.

Pişiriyoz "pişiyoruz" (K-1); *kakıyon* "kalkıyorsun" (K-1); *arayolar* "arıyorlar" (K-1); *geçmeyolar* "geçmiyorlar" (K-1)

2. *Fiil+zarf fiil eki (-lp/*l)+bat-*

Muğla ağzında en önemli şimdiki zaman şekillerinden biridir. Bu yapıya diğer Türk lehçelerinden , Türkmen, Kırgız, Kazak, Nogay, Özbek, ve Yeni Uygur Türkçelerinde de rastlamaktayız. Türkmen Türkçesinde *-yat* yardımcı fiiliyle şimdiki zamanın (Konkret hezirki zaman) yapıldığını biliyoruz.²⁹ Kırgız Türkçesinde da *cat-* yardımcı fiili şimdiki zaman oluşturmakta kullanılmaktadır.³⁰ Kazak Türkçesinde "Nak osı şak" (=Tam şimdiki zaman) şeklinde de yine *yat-* fiilinin yardımcı fiil olarak kullanıldığını görmekteyiz.³¹ Nogay Türkçesinde de buna benzer şimdiki zaman şekilleri vardır.³² Yine Özbek Türkçesinde aynı şekilde şimdiki zaman teşkiline rastlamaktayız.³³ Bu şekil, Modern Uygur Türkçesinde *vat-* (<*yat-*) şeklinde devam etmektedir.³⁴

yat- tasviri fiili, *-ip* zarf-fiil ekinin ünsüzüne benzeşme yoluyla *bat-* şeklini almıştır.

²⁸ Zeynep Korkmaz, "Anadolu Ağızlarının Etnik Yapı İlişkisi Sorunu", **TDAY-Belleten** 1971, Ank. 1971, s. 21-32

²⁹ P. Azımov, G. Sopiyevev, Ya Çöññeyev, **Türkmen Dili**, Aşkabat 1974, s. 222-223

³⁰ **Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü I**, Ank. 1991, s. 1068-1069

³¹ Ş. Bekturov-M. Sergaliyev, **Kazak Tili**, Almatı 1994, s. 116-117

³² *bara-yatır-man* (<*bar+a yat-ır-ır men*) "ich gehe daher" **PhTF I**, Wiesbaden 1959, s.

479

³³ Volkan Çoşkun, **Özbek Türkçesi Grameri**, Ank. 2000, s. 130

³⁴ Rıdvan Öztürk, **Uygur ve Özbek Türkçelerinde Fiil**, Ank. 1997, 130-131

Diğer Anadolu ağızlarındaki şimdiki zaman ekleri ve yapılarından farklı olan bu zaman biçiminin, kurallı ve yaygın olarak yalnızca Muğla ağızında kullanılması, ancak, ağız-boy ilişkilerinin tarihi ve dilbilimsel bakımlarından tespitiyle mümkün olacaktır.

a) Fiil+zarf fiil eki (-ıp/)+bat-(<-ıp batır< -ıp yatır)

-ıp zarf-fiil eki ile oluşturulan bu yapı, *batırı*, *batı*, *batî* (*yatı-r-ır*) şekilleriyle karşımıza çıkmaktadır.

Sarı su *akıP-batî* “sarı su akıyor.” (K-5), *hazıllanıP-batırı* “hazırlanıypr” (K-1); *gazal oluP-batırı* “gazel oluyor.” (K-1); *bişiriP-batılar* “pişiriyorlar” (K-1) *geliP-batırı* “ geliyor” (K-1) *hindi elbise oluP-batı* “şimdi elbise oluyor.” (BY,756); *bunlā aldırıP-batı sesimi* “bunlar aldırıyorlar sesimi (Y,362); *çocuk ağleP-batıdı* “çocuk ağlıyordu.” (Yer, 74); *oyneP-batı* “oynuyor” (Yer,95); *e'mek yapıP-batırisek* “ekmek yapıyorsak” (Yer,100); *televizyonda çıkıP-batır* ya “televizyonda çıkıyor ya” (Yer,116); *bişey görüP-batırı* “bir şey görüyor” (Yer,119); *şimdi bakıP-batırız* “şimdi bakıyoruz.” (Tur,1149); *yuğuruP-batırın* “yoğuruyorum” (GBAA,76/21) *dökülüP-batı* “dökülüyor.” (GBAA,75/43-44)

b) Fiil+zarf fiil eki (-I) + bat- (<I yat-)

Bu yapıda -I zarf-fiil eki, tekel fiile yardımcı fiili bağlama görevini üstlenmektedir. -I zarf-fiili, tarihi ve çağdaş lehçelerde yaygın bir şekilde kullanılmaktadır.

Siz oruç *dutu-batî* misiniz “siz oruç tutuyor musunuz?” (K-6) *oturu-boturduñ* “oturuyordun” (K-1) ; *hindi bazardan hazır alını-batır a* “şimdi pazardan hazır alınıyor ya” (BY,726); *hindikilē ince gonuşu-batı* “şimdiler ince konuşuyor. (BY,734); *gonuşu-botırın* “konuşuyorum” (Ç,895); *dutu-botırlā ğari* “tutuyorlar gayri” (Ç,566); *mūlada gonuşu-batırın* gibi gonuşyon “Muğla’da konuşuyor gibi konuşuyorum” (Ç,895); *gonuşu- batır* “konuşuyor.” (Ç,2226); *ölü-batılā* “ölüyorlar” (Ç,1351) ; *bakı-batırın* “ bakıyorum” (Tur. 1290-1292) ; *ğız olduğunu bilmē- batısın* “kız olduğunu bilmiyorsun” (Tur, 1071) ; *ararı- batır-ımuş* “aranıyormuş” (GBA,75/11); *pusat yikē-patırız* “çamaşır yıkıyoruz” (GBAA,73/12) *gelemī-patırın* “gelemiyorum” (GBAA, 73/13); *biz üşüyü-batırız* “üşüyoruz.” (MA,124/24)

3.Fiil+zarf fiil eki (-Ip/-I)+dur-

dur- (<*tur-*) fiili şimdiki zaman oluşturmada Karahanlı, Harezmi, Çağatay gibi tarihi

lehçelerde, Türkmen³⁵, Kırgız³⁶, Kazak³⁷ ve Nogay³⁸ Türkçeleri gibi çağdaş lehçelerde kullanılmaktadır. Bu fiil şimdiki zaman çekiminde , Muğla ve Yatağan bölgelerinde yoğun bir şekilde, Fethiye bölgesinde ise daha seyrek olarak görülmektedir.

³⁵ P. Azimov,...a.g.e, s. 222-223

³⁶ Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü I, Ank. 1991 s. 1068-1069

³⁷ Ş. Bekturov-M. Sergaliyev, a.g.e, s. 116-117

³⁸ *bara-tur-man* (*bar+a tur-ur men*) PhTF I, Wiesbaden 1959 s. 479

a) *Fiil+zarf fiil eki (-Ip)+dur-* *duruP duru* “duruyor” (K-4); *yayılıP-duru* “yayıyor” (K-4); *duyuP-durūmuş* “duyuyormuş” (K-9); *ölüP- durūmuş* “ölüyormuş” (K-9); *ne gelip gidiP-durun dedi bene* “ niye gelip gidiyorsun dedi bana “ (BY,3078) ; *künye ölü* , *boyun zenciri oluP-duru* “künye oluyor, boyun zinciri oluyor.” (BY,378); *çay demleyiP-durun* “ çay demliyorum” (BY,632); *uğraşıP-duruz* “uğraşıyoruz.” (BY,934); *gül sallayıP-duruyoru bōle* “gül sallıyor böyle” (Tur,203); *isan üzülüP-duru tabii* “insan üzülüyor tabii (Tur,569) atatürk tınas tepede *mevzileniP-duru* “ Atatürk Tınaztepe’de mevzileniyor”(Tur,770); *dinlēP-duruz* “ dinliyoruz” (Tur,1010); *egmeg bulup yēyiP-duruz* “ekmek bulup yiyoruz.” (Tur,1082); *bene bakışıP-durulā* “ bana bakıyorlar” (F,1634)

b) Fiil + zarf fiil eki (-I) +dur-

hanı bi yuvarlanı-duru “hani bir yuvarlanıyor.” (Tur,861); *ōle üstünü karşı püskürü-duru* “ öyle üstüne karşı püskürüyor.” (Tur,898); *kendi kendini laf ēdi-durūsun* “kendi kendine laf ediyorsun” (Tur,902) yanında *korku-durun* , *ödüm kopuP-duru* (Tur,1103) “yanında korkuyorum, ödüm kopuyor.”

4. Fiil+zarf fiil eki (,ip)+bar-

Hareket ifade eden bar- “var-” fiilinin yardımcı fiil olarak kullanılmasıyla yapılan bir şimdiki zaman şeklidir. Bu yapıda Eski Türkçedeki kelime başı *b-* ünsüzü korunmuştur.

varıP-barīmış “varıyormuş” (K-5); *onu gidiP-barın* “ona gidiyorum” (BY, 2041); *gidiP-barın dēyoru* “gidiyorum diyor” (BY, 1437); *işCininen gidiP-barı ama umutluyuz* “işçilikle geldi, işçilikle gidiyor, ama mutluyuz” (BY, 1852); *birbirimizi çifte gidiP-barīdik* “birbirimize çifte (çift sürmeye) gidiyorduk” (Yer 215); *n_ediP-bāsıñ ğı* “ne yapıyorsun kız?” (GBAA, 73/34); *gidiP-barın* “gidiyorum” (GBAA, 78/13); *gidiP-barıs* “gidiyoruz”, “gidiyorum” (GBAA, 73/14)

5. Fiil+zarf fiil eki (-ik/-ek/ig) (<-ip)+ gel-

gel- fiilinin yardımcı fiil eşliğinde kullanılmasıyla oluşturulan bir şimdiki zaman şeklidir.³⁹

geliP-gelī “geliyor” (K-9); *gelik-geli* “geliyor” (K-5); *banıĝ-geli* “banıyor” (K-5); *ĝanıp-geli* “kanıyor, inanıyor” (K-5) *zalım gelin geliK geli* “zalim gelin geliyor” (GBAA, 72/22); *gek gelīmiş* “geliyormuş” (MA, 116/8)

6. Fiil+zarf fiil eki (-I) yomaz (<yorırmaz<yorı-r-maz)

yorı- fiilinin geniş zaman olumsuz 3. tekil şahıs şekliyle oluşturulan bu yapı, hece yutumuyla (hoplologie) –yomaz biçiminde kalıplaşmıştır.⁴⁰ *Kalkıyōmaz* “kalkmıyor” (K-5); *beniyomazlar* “beğenmiyorlar” (K-6); *biliyomaz*

³⁹ Nurettin Demir, a.g.m.

⁴⁰ Bu yapı hakkında bk. A. Bican Ercilasun, a.g.m.

(GBAA,78/14); *goruduyomaz* (GBAA,77/7); *boşalıyomaz* (GBAA-72/31); *geliyomaza* (MA,111/21)

7. Fiil+zarf fiil eki (-Ip)+otur-

Çağdaş lehçelerden Türkmen⁴¹, Kırgız⁴², Kazak⁴³ ve Nogay⁴⁴ Türkçelerinde şimdiki zaman oluşturmada kullanılan bu fiil, Fethiye yöresinden alınan iki örnekte görülmektedir.

duruP-oturu “duruyor” (K-1); *dineliP-oturu* “ayakta duruyor” (K-1)

8. Diğer Yardımcı Fiillerle Oluşturulan Şimdiki Zaman Şekilleri:

Dalaman'dan alınan bir örnekte görülmektedir. *Yörü-* yardımcı fiiliyle oluşturulan bu yapıda, zarf-fiil eki *-p'nin* etkisiyle yardımcı fiilin ilk sesinde *y->b-* değişmesi olmuştur. *yörü-*, Türk dilinde şimdiki zaman oluşturmada sıkça kullanılan bir tasviri fiildir. Yazı dilimizdeki şimdiki zaman ekinde aynı fiilin eklenmesiyle oluştuğunu biliyoruz. Bu fiil Türkmen⁴⁵, Kazak⁴⁶, Kırgız⁴⁷ ve Nogay⁴⁸ Türkçelerinde de şimdiki zaman oluşturmada kullanılmaktadır.

Biz de bollarda *sürünüP-börüyoz*. “biz de buralarda sürünüyoruz.” (D,91)

b) Fiil+zarf-fiil eki (-Ip)+aş-(<aş—ar)

aş- fiilinin yardımcı fiil işleviyle kullanıldığı bu yapıya Ula yöresinden alınan iki örnekte rastlanmıştır. Bu şimdiki zaman şekli, hareketin yaşanılan anda gerçekleşmekte olduğunu göstermekte, şimdiki zamandaki “zaman” ifadesini kuvvetlendirmektedir.

SokulluP-aşa “sokulmakta”; oturuP-aşa “oturmakta”; (UYA, s.89)

c) Fiil+zarf-fiil eki (-Ip)+ulaş-

ulaş- fiilinin yardımcı fiil olarak kullanıldığı bu yapıya Göktepe ağzından alınan bir örnekte rastlanmıştır.

gabarıP-uleşi “kabarıyor”(GKA,XIX/20)

SONUÇ

Bu çalışmada Muğla ve yöresi ağızlarında, eldeki metinlere göre on bir ayrı şimdiki zaman çekimi tespit edilmiştir. Bu on bir şekil içinde en fazla yaygın olanlar, *yoru-*, *bat-*, *dur-* yardımcı fiilleriyle kullanılanlardır. Diğerleri sınırlı sayıda ve kalıplaşmış örneklerde görülmektedir. Muğla ve yöresi ağızları, şimdiki zaman çekiminde, bir yandan Anadolu'da 13. yüzyıldan itibaren şekillenmeye başlayan Oğuzca yazı dilinin, diğer yandan da Hazar ötesi Oğuz ve Kıpçak ağızlarının etkilerini taşımaktadır.

⁴¹ P. Azimov, ...a.g.e, s. 222-223

⁴² Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü I, Ank. 1991 s. 1068-1069

⁴³ Ş. Bekturov-M. Sergaliyev, a.g.e, s. 116-117

⁴⁴ *bara otur-man* (<bar+a otur-ır men) PhTF I, Wiesbaden 1959 s. 479

⁴⁵ P. Azimov, ...a.g.e, s. 222-223

⁴⁶ Ş. Bekturov-M. Sergaliyev, a.g.e, s. 116-117

⁴⁷ Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü I, Ank. 1991, s. 1068-1069

⁴⁸ *bara-yür-men* (<bar+a yürü-r-men) PhTF I, Wiesbaden 1959, s. 479

KISALTMALAR

- BY Bahçekaya Ağzı, Beyhan Dinç, Muğla Üniv. TDE Böl. Bitirme Tezi (Muğla-2001)
- Ç Çetibeli Ağzı, Burhan Akıncı, Muğla Üniv. TDE Böl. Bitirme Tezi (Muğla-2001)
- D Dalaman Ağzı (Metin Derleme ve İnceleme), Sibel Karadağ, Muğla Üniv. Sosyal Bil.Enst. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) (Muğla-2001)
- F Fethiye Ağzı (Metin Derleme ve İnceleme), N. Asım Ersoy, Muğla Üniv. Sosyal Bilimler Enst. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) (Muğla-2001)
- GBAA Zeynep Korkmaz, Güney-batı Anadolu Ağzıları, Ank. 1994
- GKA Göktepe Köyü Ağzı, Sevi Maral, Muğla Üniv. TDE Böl. Bitirme Tezi (Muğla-1999)
- K-I Kaset I (Fethiye Bozyer, Ramazan Zor. 85)
- K-IV Kaset IV (Merkez Akçaova, İraz Bütüner, 71)
- K-V Kaset V (Merkez Göktepe, Hanife Muslu, 90)
- K-VI Kaset VI (Merkez Yemişendere, saden Büyük, 70)
- K-VII Kaset VII (Yatağan Turgut Şehriye Karaömer, 69)
- K-VIII Kaset VIII (Yatağan Turgut, Zehra Akbaş, 68)
- K-IX Kaset IX (Merkez Muratlar, Şefkat yıldırım, 62)
- K-X Kaset X (Merkez Gazeller, Esmâ Orhan, 86)
- MA A. Caferoğlu, "Muğla Ağzı" TDAY Belleten-1962
- Tur Yatağan-Turgut Beldesi ağzı, Tülay Rollas, Muğla ni. TDE Böl. Bitirme Tezi (Muğla-2001)
- UYA Ali Kırılı, Ula ve Yöresi ağzıları, (Yüksek Lisans Tezi) Kayseri 1994
- Y Yeşilyurt beldesi Ağzı, Ferahnur erkul, Muğla Üni. TDE Böl. Bitirme Tezi, (Muğla-2001)
- Yer Yerkesik Beldesi Ağzı, Ruken Aslan, Muğla Üni. TDE Böl. Bitirme Tezi (Muğla-2001)